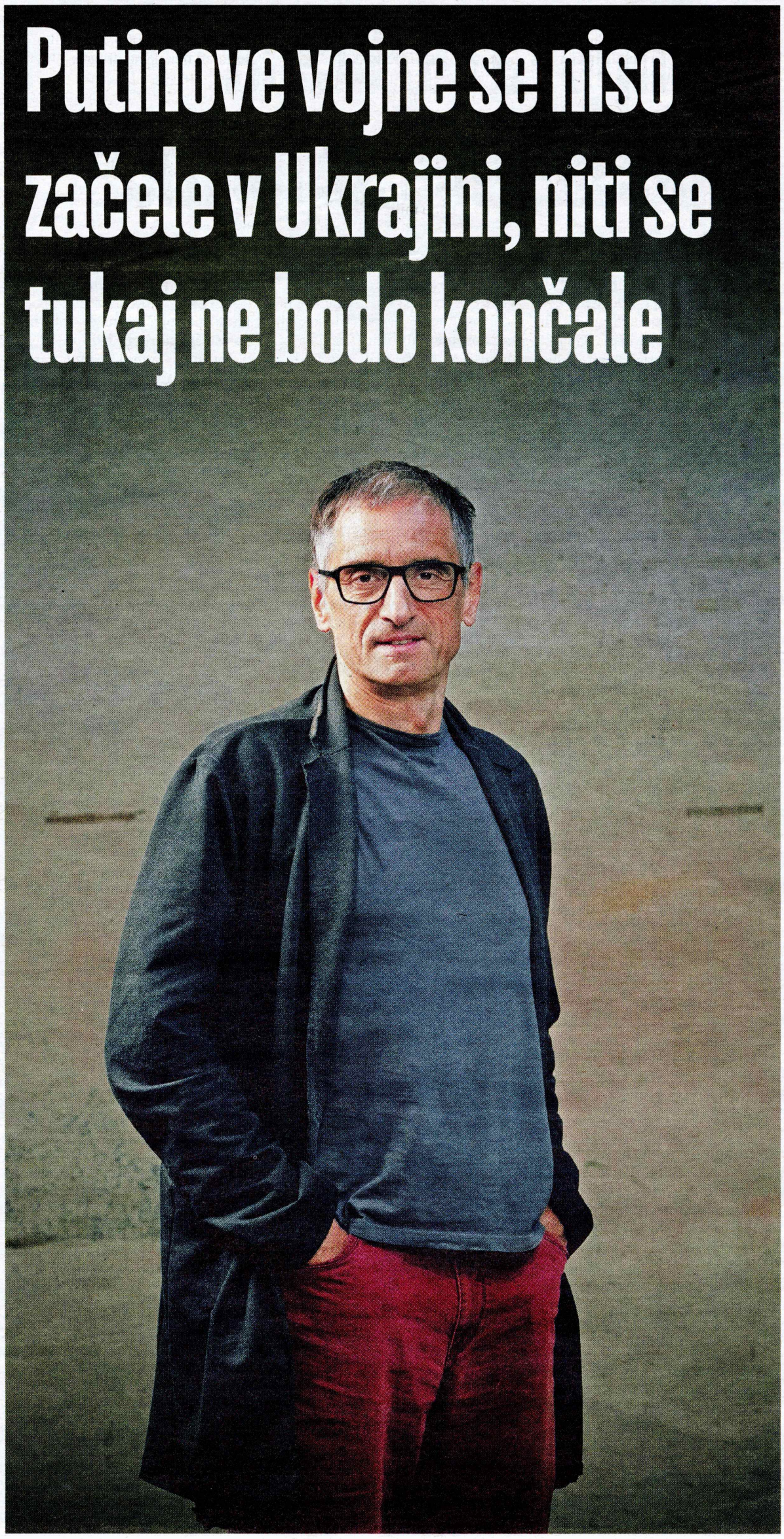
Putinove vojne se niso začele v Ukrajini, niti se tukaj ne bodo končale

ALJAŽ VRABEC
FINNOAGENT PRODUCTIONS

Tretja obletnica vojne v Ukrajini ima precej oseben pomen tudi za mnoge ljudi v Rusiji, saj so tedaj zapustili domovino. Takšen je ruski novinar in pisatelj Sergej Medvedjev. Novo življenje si je ustvaril v Pragi, toda čeprav se v zadnjih tednih vse bolj pogovarjamo o morebitnem mirovnem sporazumu v Ukrajini, je prepričan, da pravega miru še dolgo ne bo. Kvečjemu napoveduje nove konflikte v Evropi.

V svoji zadnji knjigi *A War Made in Russia* ste zapisali, da to ni Putinova vojna, temveč ruska. Vsekakor precej drzna trditev.
Ljudje v Rusiji gojijo veliko postimperialno zamero. Še zmeraj se niso sprijaznili z izgubo imperija, saj je v njih globoko zakoreninjen občutek veličine in posebnosti. Prepričani so, da je Rusija matična regija za vso okolico, vključno s celotno Vzhodno Evropo. Imperialistična ideja ni nikoli zamrla, kvečjemu se je zaradi gospodarske blaginje po letu 2000 in naklonjenosti Zahoda celo povečevala.
Obnovitev nekdanjega sovjetskega prostora ni samo nora ideja Vladimirja Putina, temveč celotnega ruskega prebivalstva. In ne gre le za Ukrajino, temveč za Belorusijo, Moldavijo in jezo na vse baltske države. Zato ne vemo, kje se bo zares ustavil. Ruska oblast vseskozi drži ljudi v pripravljenosti na vojno. Zaradi vojaških elit, kulta sile in kulta nasilja je vojna povsem sprejemljiva, Putin pa samo orkestrira splošno razpoloženje.

Marsikdo iz Rusije govori, da je nastal medgeneracijski konflikt. Da vojno podpirajo starejše generacije, mlajše pa ji nasprotujejo.
Ne strinjam se s to tezo. Po mojih opažanjih je podpora precej enakomerna med vsemi generacijami, enako med bogatimi in revnimi. Gre za napačno prepričanje, da vojno podpirajo le starejši, ki so odraščali v Sovjetski zvezi, in da je na drugi strani protiimperialistična mladina z mobiteli in znanjem tujih jezikov.
Žal ni tako, ker tudi mlade generacije v precejšnji meri sprejemajo to vojno. Daje jim občutek pripadnosti, identitete in ponovnega stika z veliko rusko preteklostjo. Predstavniki generacij Z in alfa so se rodili pod Putinovo vladavino. Drugega kot Putina v življenju niso videli. Od prvega dne v šoli jih učijo, da je Zahod sovražnik, da je sovražnik tudi Ukrajina in da je Rusija v vojni z vsem svetom. Torej so indoktrinirani enako kot sovjetski otroci.

Lahko v takšnem vojnem ozračju sploh pričakujemo naklonjenost mirovnemu dogovoru?
Približno trideset odstotkov ljudi bi bilo precej razočaranih, ker hočejo vse: Kijev, kopenski most do Moldavije in celotno obalo Črnega morja. Preostalo prebivalstvo v resnici nima ideologije, so samo konformisti in lojalni državljani. Karkoli bo rekel Putin, bodo sprejeli.
Če se bo vojna končala zdaj, bodo nezadovoljni številni vojaki. Rusija še zmeraj ni okupirala celotnega Donbasa, zato bo na tisoče vojakov nesrečnih, za kaj so se sploh borili. Toda ker je družba tako apatična in konformistična, bodo ljudje sprejeli vse, kar jim bo navrgel Kremelj. Če ni protestov proti vojni, jih ne bo niti ob vprašanju, zakaj je vojne že konec, čeprav Rusija ni v celoti

osvojila niti vseh samooklicanih ruskih republik v Ukrajini.

Je morda za Putina največja nevarnost mir? Ker potem bo moral ljudem dati še kaj drugega kot samo strašenje, da je sovražnik pred vrati ...
Povsem drži. Putin potrebuje vojno in potrebuje sovražnika. Karkoli se bo zgodilo, bo Ukrajino še naprej predstavljal kot sovražnika. Rusija z eno mirovno pogodbo ne bo postala miroljubna država. To bi zahtevalo korenito preobrazbo celotne države, celotnega režima in prebivalstva. A v sedanji družbi spremembe ne bo. Preveč je interesnih skupin in paravojaških formacij, kot je skupina Wagner, ki imajo od vojne veliko finančno korist.

Torej morebitni mirovni sporazum ne bo imel prav velike vrednosti?
Dokler bo Putin v Kremlju, zagotovo ne. Vsak mirovni sporazum je samo list papirja, ki ga lahko kadarkoli prekrši. Saj je že z začetkom vojne v Ukrajini prelomil vse mogoče zaveze in sporazume, začenši z memorandumom iz Budimpešte. Dolgoročni ruski cilj je destabilizacija sveta, uničenje Evropske unije in Nata, predvsem pa vzpostavitev interesnega območja v postsovjetskem prostoru. Rusija se od svojih dolgoročnih strateških usmeritev ne bo umaknila. Vsak mir je samo začasen. Vsem mora biti jasno, da Putinovemu podpisu ne smemo zaupati.

Ampak z druge strani so mnogi prepričani nasprotno; da je v resnici Zahod prelomil številne obljube in da je Ukrajino usmerjal ameriški in evropski vpliv, zato Putinu ni preostalo drugega, kot da sproži vojno.
Nič od tega ne more biti opravičilo. Putina ni nihče prisil, da začne vojno. To so izmišljeni izgovori, ki jih je Putin potreboval, da ni le zapeljal s tanki čez mejo brez vsake razlage. Tovrstni argumenti imajo takšno vrednost, kot da je bil Adolf Hitler prisiljen v okupacijo Češke in nato še Poljske, kajti navajal je povsem iste argumente o zaščiti manjšine kot zdaj Putin.
Celo še več: v zadnjih tridesetih letih so evropski voditelji delali vse, da bi sodelovali z Rusijo, saj so kupovali rusko nafto in podlegli ruski korupciji. Resnična odgovornost Zahoda za vojno je, da se ni dovolj odločno uprl Rusiji s sankcijami že leta 2008 po ruskem napadu na Gruzijo in leta 2014 po okupaciji Krima. Zgodilo se ni nič, kvečjemu je bila Rusija še vedno članica zahodne skupnosti. Sodelovala je na zasedanjih G8, gostila olimpijske igre in svetovno nogometno prvenstvo in še naprej so vsi kupovali rusko nafto in z ruskimi politiki plesali valček.
Stvari so preproste. Iskanje pomiritve in prilagajanje Hitlerju je pripeljalo do druge svetovne vojne, po enakem principu prilagajanja Putinu pa je Evropa dobila tudi vojno v Ukrajini.

Slišimo celo argumente, da Rusija ni imperialistična država, da so majdansko revolucijo finančno podprle ZDA in da je Ukrajina preganjala rusko govoreče ljudi na vzhodu države.
Teh argumentov ruske propagande ne jemljem resno. Ukrajina je suverena država z vsemi prednostmi in odgovornostmi, ki pripadajo temu statusu. Če se dogaja kratenje pravic ruske manjšine ali rusko govorečih ljudi v Ukrajini, poznamo številne pravne ukrepe za reševanje nasprotij, zagotovo pa to ni okupacija in vojna. Vojna vse te probleme kvečjemu povečuje, ne pa rešuje. Odgovornost za vojno je samo na eni strani. To je Rusija, to je Vladimir Putin. Njegove vojne se niso začele v Ukrajini, niti se tukaj ne bodo končale. Že zdaj obstajajo napovedi, da si želi priključitev Moldavije, nekoč tudi Belorusije, okupirani so deli Gruzije, v ruskih načrtih je prav tako severni del Kazahstana. O tem bi se morali pogovarjati, ne pa o dimni zavesi, ki jo ruska propaganda uporablja za zahodno občinstvo.

> **Rusija je umirajoč imperij. Že zdavnaj je prišel čas, da bi zamrla, ampak čudežno je zašla v 21. stoletje z miselnostjo 19. stoletja. S takšno imperialistično miselnostjo nima prihodnosti, toda še vedno ima ogromno naravnih virov ter jedrsko, kemično in biološko orožje. Rusija je kot umirajoč dinozaver, a do svoje smrti lahko pobije pol sveta.**

Toda ne glede na to, kaj si mislimo o odgovornosti za vojno, je Ukrajina bistveno manjša država od Rusije, zato ima premalo vojakov za ustrezen odpor.
Dosedanja vojna nam dokazuje, da ruska moč ni neskončna. Vojna traja že tri leta, toda Rusija ni uničila ukrajinske neodvisnosti. Po ukrajinskih podatkih je Rusija izgubila skoraj milijon ljudi. 350.000 ruskih vojakov je bilo ubitih, približno 650.000 jih je ranjenih. Ruska vojska se bo težko prebila še globlje v ukrajinsko ozemlje, zato ukrajinski odpor dokazuje, da je Rusijo možno premagati.

Kako?
Ukrajina bi lahko zmagala samo, če bi jo Zahod sprejel v Nato in Rusiji napovedal vojno. Zahod bi moral ravnati enako kot med drugo svetovno vojno, ko so se zavezniki povezali proti Hitlerju. Vojne bo resnično konec, ko bo Rusija poražena. To je edina dolgoročna rešitev za evropski mir in varnost. Brez uničenja Putina nikoli ne bo miru. Vem, da to zveni utopično in nerealno, ampak očitno se mora Evropa vsakič znova naučiti težkih lekcij z izgubo milijonov ljudi in suverenosti. Rešitev je zato v vojaškem uničenju Rusije. Ker tega v realnosti ne bo, nas čakajo dolgotrajni nemiri. Vmes bo samo nekaj mirovnih sporazumov, ki jih bo Rusija vsakič znova prekršila. Po vsej Evropi bosta še naprej potekali rusko hibridno vojskovanje in vmešavanje v volitve, v zahodnih državah pa bodo ruski agenti ubijali ruske opozicijske politike.
Na vidiku ne vidim dokončnega konca vojne, saj celotna zgodba seže daleč onkraj Donalda Trumpa in tudi daleč onkraj Putina. Morda se bodo v Evropi, ZDA in Natu zares povezali šele, ko bo na kakšno evropsko mesto padla ruska jedrska bomba. Ne vem. Predvsem pa smo v zadnjih treh letih spoznali, da v Evropi in Natu niso pripravljeni na vojno. Nimajo ne politične volje, ne vojakov, ne streliva. Ker pravega odgovora na rusko agresijo ni bilo, na oblast prihajajo desničarski populisti, ki simpatizirajo s Putinom. Stanje je zelo slabo.

Evropsko javnost bo težko kdo prepričal, naj gre v vojno z Rusijo. Ljudje si želijo miru, zato je vse več pozivov h koncu vojne.
Zato, ker javnost na problem ne gleda strateško. Ampak problem ni v javnosti, temveč v politikih, ki ne znajo sprejeti odgovornosti. In ker ne delujejo kot celota.

Pisali ste sicer tudi o tem, da si ljudje v Rusiji želijo obuditi kult leta 1945. Kaj točno ste imeli v mislih?
V Rusiji vlada religija, ki se imenuje zmaga. Ljudje so prepričani, da je bil njihov zgodovinski vrhunec leta 1945, ko so premagali Hitlerja in nadzorovali pol Evrope. To je kult militarizma, ki so ga med Rusi obudili po letu 2000. Zdaj želijo ponoviti nekakšno drugo svetovno vojno, zato se spet vozijo s tanki po tujih mestih, slavijo vojaške heroje in postavljajo spomenike.

V zadnjih dvajsetih letih ste živeli v Rusiji. Kako ste sami spoznali, da ruska družba postaja vse bolj militarizirana?
Spremembe sem opažal zadnjih deset ali petnajst let, toda nekateri so o tem govorili že kmalu po letu 2000 in Putinovem prihodu.
V Rusijo sem se vrnil leta 2004 po petnajstih letih življenja v tujini. Počasi sem spoznaval, kako se Rusija vse bolj pogreza v totalitarizem in fašizem, prve osebne probleme s Putinom pa sem imel leta 2013. Da moram zapustiti državo, sem dokončno spoznal, ko so zaradi mojih besed uvedli kazensko preiskavo, odločilen dan pa je bil 24. februar 2022 in začetek vojne. Vse se je razvijalo počasi in organsko, vsekakor pa je bilo že dolgo usojeno, da bo vojna nekega dne spet ruska realnost.

Bi to lahko preprečili?
Morda na nekaterih prelomnicah v 90. letih, toda odločilnega koraka ni bilo. Rusija se je spremenila v fašistično diktaturo, v nov imperialni narod, ki želi spremeniti in ogroziti ves svet. Žal ne vidim lahkega konca. Edini teoretični konec, ki si ga Rusija tudi zasluži, je usoda Nemčije leta 1945. Putin mora končati kot Hitler. Toda ne vidim nobenega Winstona Churchilla ali Franklina Roosevelta, zahodne države pa ne bodo šle v vojno z Rusijo tudi zaradi jedrskega orožja.
Rusija je umirajoč imperij. Že zdavnaj je prišel čas, da bi zamrla, ampak čudežno je zašla v 21. stoletje z miselnostjo 19. stoletja. S takšno imperialistično miselnostjo nima prihodnosti, toda še vedno ima ogromno naravnih virov ter jedrsko, kemično in biološko orožje. Rusija je kot umirajoč dinozaver, a do svoje smrti lahko pobije pol sveta. V bistvu smo celo v slabšem položaju kot med drugo svetovno vojno, saj Hitler ni imel jedrskega orožja in umetne inteligence.

Sploh obstaja rešitev?
Edina rešitev je, da se Rusija preoblikuje sama od znotraj. Treba je spremeniti oblast in miselnost ljudi. Nemški problem v 20. stoletju so rešili z razdelitvijo. Morda bi bila tudi Rusija boljša in varnejša država, če bi razpadla na več manjših držav.
A vse to so hipotetični scenariji. V realnosti ne vidim načina, da bi se kaj spremenilo samo po sebi. Pričakujemo lahko zgolj nove ruske vojne in grožnje Evropi, zlasti ker se iz sistema evropske varnosti umikajo ZDA. In ker Evrope ni sposoben braniti niti Nato, smo v nevarnosti vsi. Vstopamo v zelo težko in smrtonosno obdobje mednarodne zgodovine.

Sergej Aleksandrovič Medvedjev

Rojen leta 1966 v Moskvi. Ruski zgodovinar, pisatelj in novinar je študiral na univerzi Columbia v New Yorku, 15 let pa je delal na Marshallovem centru za varnostne študije v Nemčiji, Finskem inštitutu za mednarodne zadeve v Helsinkih, Inštitutu Affari Internazionali v Rimu in Evropskem inštitutu Ruske akademije znanosti v Moskvi. Raziskovalno se ukvarja s politično zgodovino, mednarodnimi zadevami in ruskimi študijami.
V Rusijo se je vrnil leta 2004 in se pridružil Visoki šoli za ekonomijo kot profesor in izredni dekan, vendar je državo ponovno zapustil takoj po začetku vojne v Ukrajini. Trenutno je profesor na Karlovi univerzi v Pragi in voditelj televizijskih oddaj na Radiu Svoboda (Radio Liberty).
Leta 2020 je prejel knjižno nagrado Puškinove hiše (Pushkin House Book Prize) za knjigo *Vrnitev ruskega leviatana* (*The Return of the Russian Leviathan*, Cambridge, 2019), njegovi najbolj sveži knjigi pa sta *Vojna, narejena v Rusiji* (*A War Made in Russia*, Cambridge, 2023) in *Biomoč v Putinovi Rusiji* (*Biopower in Putin's Russia*, CEU Press, 2024).

A za mnoge v Rusiji ravno Putin simbolizira rešitev, sploh po divjih devetdesetih letih.
Tudi to je del ideologije in nostalgije po preteklosti, da je na oblast prišel veliki rešitelj in spet ustvaril močno Rusijo. Vendar Putin se ni sam vsilil Rusiji. To ni Putinova Rusija, temveč je on ruski Putin. In za marsikoga je utelešenje ruske duše. Rusija je zelo avtoritarna država. Dolgo je hrepenela po novem carju. Mihail Gorbačov ni bil takšen, zato ga večina ni marala. Carju je bil malce bolj podoben Boris Jelcin, a šele Putin je v polnosti poosebil tradicionalno rusko avtokracijo. Ljudi v devetdesetih je svoboda kar malce motila. Rusko ljudstvo želi veliko patriarhalno državo, ki hrani svoje ljudi, zagotavlja varnost in ohranja ideologijo mogočne Rusije. In vse to je obnovil Putin. Ravno zato je ruski primer poseben in izjemno nevaren. Ker ne gre le za enega diktatorja, ki bi uresničeval svoje obsesije, temveč za krizo celotnega naroda, ki je takšen že 500 let. Putin je samo sedanji vrhunec ruske zgodovine.
Zato se ne smemo ukvarjati le s Putinovim problemom, temveč z Rusijo kot celoto, ki je trenutno nezdružljiva s svetovnim mirom. ●